

Pismo SKGZ dr. Berzantiju

Slovenska kulturno gospodarska zveza je poslala predsedniku deželne odbora dr. Alfredu Berzantiju naslednje pismo:

Trst, 5. julija 1968

Spoštovani gospod dr. Alfredo BERZANTI, predsednik deželne odbora Furlanije-Juljske Benečije
Trst

Spoštovani gospod predsednik!

Slovenska narodnostna skupnost v deželi Furlanija Juljska krajina je z nestrpnostjo pričakovala programsko izjavo novega deželne odbora, ki mu načelujete. Prepričana je bila, da bo program vseboval obveznosti do slovenske manjšine v obsegu, teži in zavzetosti, ki bi bile skladne z nekaterimi Vašimi izjavami pred prejšnjim deželnim svetom, z večkrat poudarjenimi načelnimi stališči in obljubami obeh najmočnejših vladnih strank pred zadnjimi volitvami ter izjavami pomembnih političnih predstavnikov.

Ugotavljamo, da programska izjava označuje reševanje vprašanj slovenske narodnostne skupnosti kot splošno demokratično nujnost ter poudarja upravičeno pomembnost, ki jo predstavljajo za slovensko manjšino ukrepi v njeno korist ter da končno imenuje slovensko manjšino z njenim pravi imenom.

Moramo pa takoj dodati, da nas je ostali del Vaše izjave o naši skupnosti močno prizadel zaradi hudih pomanjkljivosti, omejitev in odpovedi.

Predvsem smo prizadeti, da ste, gospod predsednik, v programski izjavi omejili zanimanje novega deželne odbora samo na Slovence v tržaški in goriški pokrajini. Če se ne motimo, je bila ta omejitev prvič tako uradno poudarjena v deželnem svetu in si ni težko predstavljati, da je slovenska manjšina v Italiji zaradi tega še bolj razočarana v svojih pričakovanjih.

V svojem medklicu h kritičnemu izvajanju deželne svetovaleca o nerešenih vprašanjih slovenskega prebivalstva, ki prebiva v videmski pokrajini, ste, gospod predsednik, z besedami da v videmski pokrajini ni nerešenih vprašanj, točno pojasnili, zakaj so bili Slovenci Nadiških dolin, Terske doline, Režije in Kanalske doline iz izjave izpuščeni. In to nas še bolj zaskrbljuje, ker smo pričakovali, da Vam bo Vaša priznana objektivnost pripomogla k ugotovitvi, da žive v teh predelih ljudje, ki govore slovenski jezik, kar spada k temeljnim značilnostim, ki opredeljujejo narodno pripadnost. Pričakovali smo tudi, da Vaš demokratični čut ne bo dovolil zaradi tega odrekati Slovincem v videmski pokrajini enakih pravic kakor Slovincem v tržaški in goriški pokrajini.

Gospod predsednik, Slovenci v deželi Furlanija-Juljska Benečija ne moremo sprejeti teze, da naj vprašanja slovenske manjšine rešuje izključno država in naj bo dežela v tem pogledu samo posredovalec.

Predvsem ima naša dežela posebni statut zaradi prisotnosti slovenske narodnostne skupnosti, poleg tega že sama zamisel o deželni ureditvi na splošno sloni na nujnosti, da dežela ureja tista specifična vprašanja, ki jih država zaradi sedanje raznolikosti ne utegne. Člen 3 posebnega statuta zagotavlja Slovincem enakopravnost, ker smo v naši deželi realnost in njena specifičnost, zaradi tega mora tudi deželna uprava ukrepati o slovenskih vprašanjih. Slovenci smo upravičeno na stališču, da morata deželni

svet in deželni odbor, kljub dose-danjim nasprotovanjem, terjati od osrednjih oblasti pooblastila, da bo dežela urejala naša vprašanja.

V samoodpovedi o tem vprašanju se zrcali premajhna zavzetost, da se v korist Slovencev učinkovito ukrepa, kar nas močno vznemirja. Hudo smo pa prizadeti in ponižani spričo dejstva, da se z nami ravna drugače kakor z nemško manjšino v deželi Trident - Zgornje Poadižje.

Malo je vprašanj v zvezi z nami, ki so se začela urejati in še niso popolnoma urejena. Obsegajo morda šolstvo v tržaški in goriški pokrajini ter podpore slovenskim organizacijam iz državnih sredstev. Ali naj sklepamo, da se izjava, ki govori o še nepopolno rešenih vprašanjih, omejuje samo na šolstvo in podpore?

Preveč je povsem nerešenih ali zasilno, via facti, rešenih vprašanj, ki terjajo drugačno in točnejšo programsko formulacijo. Naj pri tem omenimo samo še neuzakonjeno pravico pismene in ustne uporabe slovenskega jezika v javnih uradih in na sodiščih; pravično zastopstvo v javnih službah ter pravico do javnih napisov v slovenskem jeziku.

Gospod predsednik, Slovenska kulturno gospodarska zveza, ki izraža stališča številnih pomembnih slovenskih kulturnih, strokovnih zvez in drugih organizacij, prek njih pa razpoložene velikega števila slovenskega prebivalstva v treh pokrajinah dežele se s tem pismom pridružuje vsem kritičnim glasovom v samem deželnem svetu v gotovosti, da enako mislijo vsi Slovenci, ne glede na politično in ideološko pripadnost. Zaradi tega pričakujemo, gospod predsednik, da boste v zaključnih besedah, ki jih boste izrekli ob koncu razprave o programski izjavi, spremenili stališče in obvezali odbor, da se bo zavzel za rešitev vprašanj slovenske manjšine v vsej deželi in da bo terjal od osrednjih oblasti pooblastila, da dežela lahko ukrepa v prid slovenske manjšine.

Sprejmite, gospod predsednik, izraze našega globokega spoštovanja.

Predsednik:
(Boris Race)

OB ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA LETA

Kulturno poslanstvo Slovenskega dijaškega doma v Gorici

Ravnatelj Doma odv. Peter Sancin je seznanil slovenske novinarje z delom in problematiko zavoda. Med gojenci so bili tudi številni dijaki iz videmske pokrajine. Prepričani smo, da bodo naši učenci tudi v prihodnosti postali in ostali gojenci te pomembne slovenske kulturno vzgojne ustanove

S koncem šolskega leta so se zaprla vrata tudi v Slovenskem dijaškem domu v Gorici. Ob tej priložnosti je ravnatelj dijaškega doma odv. Peter Sancin sklical slovenske novinarje na tiskovno konferenco, da bi jim poročal in jih seznanil z delom te pomembne kulturno-vzgojne ustanove v Gorici.

Tako smo zvedeli, da je bilo v zadnjem šolskem letu v zavodu 84 gojencev, od tega 44 fantov in 40 deklic. Notranjih gojencev je bilo 56 in sicer 26 fantov in 30 deklic. Ostali pa so bili zunanji gojenci, ki so prihajali v dom čez dan in bili deležni pomoči pri učenju.

Slovenski dijaški dom v Gorici pa je še posebej važen za beneške Slovence in Slovence videmske pokrajine sploh, saj je najbližji tovrstni zavod, ki omogoča našim dijakom obiskovanje šol v materinem jeziku. Zato ni nič čudnega, če so bili v razdobju, odkar dom obstoja, številni prav gojenci iz videmske pokrajine.

V nadaljevanju svojega poročila je odv. Peter Sancin govoril tudi o disciplini v dijaškem domu in ugotovil, da je bila zadovoljiva. Kot lani so se tudi letos skušali izogniti strogim disciplinskim ukrepom in so bolj uporabljali metodo prepričevanja, ki navaja gojence k samodisciplini.

Kot posebno pomembno novost v letošnjem letu pa je ravnatelj Sancin omenil, da je Dijaška matica, ki vodi in upravlja dom, bila letos prvič deležna podpore dežele, ki jo vsa leta doslej prejemajo drugi italijanski zavodi. Preko pokrajinske uprave je dežela nakazala pol milijona lir, od držav-

nih organov pa so prejeli tudi nekaj podpore v živilih. Ko že govorimo o podporah Domu, ne moremo mimo vseh tistih prijateljev naše mladine in staršev, ki so podprli Dom denarno in z blagom. Med raznimi ustanovami, ki stalno pošiljajo domu svoje prispevke, omenimo Kmečko banko, posojilnico iz Sovodenj, podporno društvo, Kmečko društvo iz Štandreža, Nabavno prodajno združno iz Gorice itd.

Gojenci Doma so se veliko ukvarjali tudi z izvenšolsko dejavnostjo, to je na kulturnem in športnem področju. Tako deluje že več let v Domu šola Glasbene maticice. Sobotni večeri, ki so postali že tradicionalni, so bili tudi letos redni in razgibani. Ob tej priložnosti omenimo tudi tesne stike med gojenci in dijaki iz Nove Gorice. Običajno srečanje z Domom iz Trsta je bilo letos v Gorici ter se je športno srečanje zaključilo z zmago goriških gojencev.

V okviru sobotnih večerov in drugih praznov so dijaki pripravili recitacije in predavanja o Prešernu, Grudnu, Gradniku, Ko-

sovelu, Gregorčiču, Erjavcu itd. Kot novost pa omenimo tudi srečanja z gojenci nekaterih italijanskih zavodov, kot na primer z zavodom Lenassi iz Gorice.

Ob koncu je ravnatelj Sancin govoril še o nekaterih poučnih in zabavnih izletih gojencev v Slovenijo. Zaključil pa je z ugotovitvijo, da so bili starši gojencev v stalnem stiku z vodstvom Doma ter se zanimali za napredek svojih otrok tudi na roditeljskih sestankih. Zato ni nič čudnega, če so gojenci v glavnem zaključili šolsko leto z zadovoljivim učnim uspehom.

Iz vsega povedanega vidimo, da je Dijaški dom v Gorici uspešno in dobro zaključil šolsko leto in zato lahko upravičeno upamo, da bo zaradi svoje organiziranosti in bližine zagotovo pritegnil pod svoje okrilje v prihodnjem šolskem letu nove in številne gojence slovenske narodnosti iz videmske pokrajine. Kajti to okrilje je že doslej nudilo mnogim našim dijakom iz Beneške Slovenije, Režije in Kanalske doline šolanje v materinem jeziku.

PISMO DEŽELNEGA POSLANCA

Novo izvoljeni slovenski deželni poslanec dr. Drago Štoka nam je pred dnevi poslal pismo, ki ga zaradi zanimivosti in bogate vsebine objavljam v celoti. Tako-le

nam piše deželni poslanec dr. Štoka:

Čutim dolžnost, da se Vam zahvalim za želje in napotke, ki ste jih objavili v Vašem cenjenem listu z dne 31. maja letos, ko ste komentirali izide deželnih volitev.

Gotovo ste imeli priložnost poslušati moj nastop na italijanski televiziji 24. maja t.l. v okviru volilne tribune, ko sem edini od vseh govornikov omenil narodnostne probleme Beneške Slovenije. Rekel sem tole: «Predvsem bi hotel poudariti težak problem Beneške Slovenije, Kanalske doline in Režije. V teh krajih vladata velika revščina in zaostalost. Odstotek izseljencev je zelo visok. Po nekaterih vaseh so ostale doma samo ženske, otroci in starčki. Nič boljši ni položaj, kar zadeva narodnostnih pravic tega prebivalstva, saj mu niso priznane najosnovnejše pravice, ki jih predvideva ustava, statut dežele Furlanije-Juljske krajine in Listina človečanskih pravic. Z vsemi močmi se bo Slovenska skupnost prizadevala, da bo v teh krajih prišlo do odprtja šol s slovenskim učnim jezikom».

Po izvolitvi bi rad še enkrat poudaril, da se bom vselej zanimal za Vaše narodnostne, gospodarske in socialne probleme ter skušal pripomoči k njihovi rešitvi.

Sprejmite moje tople pozdrave z željo, da bi že enkrat prišlo do rešitve vaših težkih vprašanj.

DRUGA SEJA DEŽELNEGA SVETA

Izvolitev novega deželne odbora

Dr. Alfredo Berzanti znova predsednik - Deželni odbor sestavlja 9 odbornikov in 3 namestniki, po politični strukturi pa je novi odbor sestavljen iz strank koalicije levega centra

Na drugi seji deželne sveta je 61 novoizvoljenih deželnih svetovalec izvolilo predsednika deželne odbora (predsednika deželne vlade), 9 odbornikov (deželni ministri) in 3 namestnike.

Za predsednika deželne odbora je bil znova izvoljen dosedanj predsednik dr. Alfredo Berzanti. Podpredsednik deželne odbora in odbornik za turizem je postal socialist Enzo Moro. Odv. Antonio Comelli (DC) je prevzel odbornišvo za kmetijstvo, gozdo in gorsko gospodarstvo, medtem ko je prof. Giovanni Vicario (DC) postal odbornik za krajevne ustanove. Dr. Antonio Tripani (DC) je postal odbornik za finance, medtem ko je odv. Cesare Devetag (PSU) prevzel odbornišvo za higieno in zdravstvo. Prof. Giuseppe Dulci (PSU) je postal odbornik za industrijo in trgovino, Bruno Giust (CD) pa je postal odbornik za šolstvo in kulturne dejavnosti s pooblastilom za obravnavanje mladinskih vprašanj. Dr. Luigi Masutto (DC) je postal odbornik za javna dela, Nereo Stopper (CD) pa odbornik za delo, socialno skrbstvo in obrt.

Za namestnike odbornikov pa so bili izvoljeni Salvatore Varisco (CD), Francesco De Carli (PSU) in Vittorio D'Antoni (PRI).

Po politični pripadnosti pa novi odbor sestavlja šest odbornikov iz vrst DC, trije odborniki so člani PSU, medtem ko je en namestnik DC, eden PSU in eden pripadnik PRI, ki je tudi edini predstavnik te stranke v deželnem svetu.

Leone sestavi novo vlado

Nedvomno je novi predsednik vlade Giovanni Leone tista osebnost, ki najbolje ustreza tako imenovanim prehodnim ali administrativnim vladam, ki naj v nekem smislu premostijo politične krize našega parlamentarnega življenja.

Leone se je namreč enkrat že uspešno izkazal ob podobni krizi pred nekaj leti.

Tudi to pot je sestavil enobarvno krščansko demokratsko vlado. Poleg Leoneja kot predsednika so v novi vladi: Piccioni, Tesitori in Mazza kot ministri brez listnice; Caiati kot minister brez listnice za Jug; Medici za zunanje zadeve; Restivo za notranje zadeve; Gonella za pravosodje; Colombo, ki bo hkrati minister zaklada, za proračun in gospodarsko načrtovanje; Gui za narodno obrambo; Scaglia za šolstvo; Natali za javna dela; Sedati za kmetijstvo in gozdarstvo; Scalfaro za promet in civilno letalstvo; De Luca za pošto in telefon; Andreotti za industrijo in trgovino; Russo za zunanjo trgovino; Bo za državne udeležbe; Zel'oli Lanzini za higieno in zdravstvo ter Magri za turizem in predstave.

Predsednik Leone je novo vlado že predstavil parlamentu, v svoji nastopni izjavi v poslanski zbornici in senatu pa je dejal, da bo vlada nadaljevala s politiko levega centra. Med najpomembnejšimi nalogami je predsednik vlade navedel polno zaposlenost, vključitev mladih v družbeno življenje in nekatere zakonske spremembe za rešitev problemov šolstva.

SMRT PREŽI NA CESTI

V enem tednu štiri mlada življenja žrtve treh prometnih nesreč

Življenje so izgubili 21 letni Evgen Galob iz Trčmuna, 20 letni Sergej Giorgiutti in 20 letni Renato Simiz iz Ahtna ter 19 letni univerzitetni študent Paolo Zussino iz Vidma, sin geometra Beputija (Duoviča) iz Viskorše - Teška prometna nesreča tudi v Idrijski dolini

Renato Simiz

Sergej Giorgiutti

Paolo Zussino

Prometne nesreče, ki terjajo življenja naših ljudi, so vedno bolj pogoste. Ljudje niso še pozabili strahotnega trčenja dveh avtomobilov v Iplisu, kjer so izgubili življenje Ivana Qualizza, Loredano Bledič in Jakob Florjančič iz Sv. Lenarta, ko zopet tečejo grenke solze po naših vaseh. V enem tednu so kar štiri družine izgubile svoje sinove pri prometnih nesrečah.

Prva nesreča se je dogodila dne 30. junija okoli polnoči na cesti med Ahtnom in Malino, kjer sta izgubila življenje 20 letni Sergej Giorgiutti in njegov prijatelj 20 letni Renato Simiz. Peljala sta se

z motorjem in na nekem ovinku ju je vrglo s sedeža ob zid in potem v prepad. Giorgiutti je bil na licu mesta mrtev, Simiz pa je umrl nekaj ur pozneje v videmski bolnici.

Druga nesreča se je pripetila istega dne na mostu v Ažli. Zrtev

te nesreče je bil 21 letni Evgen Galob iz Trčmuna, medtem ko je bil 32 letni Jožef Petrič iz Sovodenj, ki se je z njim peljal na motorju, lažje poškodovan.

Zrtev tretje prometne nesreče pa je postal 19 letni Paolo Zussino, sin geometra Beputija-Duoviča iz Viskorše v tipanski občini. Ta nesreča se je dogodila v Bielli. Prav med nevihto se je zaletel s svojim avtomobilom na nekem ovinku v drug avto, ko je šel na kolodvor čakati svojega mlajšega brata Maria, ki bi moral priti z vlakom iz Vidma.

Paolo Zussino je bil zelo poznan ne samo v Torinu, kjer je obiskoval prvi letnik medicine na tamkajšnji univerzi, ampak tudi med videmskimi športniki in v Bielli, kajti bil je najboljši odbojkar Furlanije in sedaj tudi Piemonta.

Globoki žalosti družin tako tragično preminulih mladeničev se pridružujemo tudi mi in jim izrekamo naše iskreno sožalje.

Zelo hudo sta se ponesrečila tudi zakonca 57 letni Natale Kodromac in 52 letna Bernarda Kodromac, ko sta se peljala z motorjem in sicer na cesti med Bodi gojem in Oborčo. Na nekem ovinku se je v motor zaletel avtomobil, ki je prihajal iz nasprotni strani. Pri trčenju je mož dobil hude poškodbe po glavi in dvakratni zlom desne noge, medtem ko si je žena zlomila več reber in tudi nogo. Oba so v zelo kritičnem stanju prepeljali v bolnico, kjer so ju sprejeli s pridržano prognozo.

Iz Idrijske doline

Deželni prispevki za cestna dela

V program javnih del, ki jih predvideva deželno prisodništvo za kmetijstvo v okviru gorskega bazena Julijskih Predalp, so vključili tudi ureditev in dokončno

zgraditev ceste od Pojan proti Novakovcem do priključka pokrajinske ceste proti Dolenji, ki meji na goriško pokrajino. V tem predelu so namreč ceste izredno slabe in zaradi tega zelo trpi kmetijstvo Idrijske doline. Še prav posebno je otežkočeno delo zaradi slabih kolovozov v vinogradih, ki dajejo renomirana vina in bi bila lahko velik vir dohodkov tamkajšnjih ljudi.

V program javnih del so vključili tudi načrt, ki predvideva ureditev nekdanje vojaške ceste, ki vodi proti Spessi in se tam tudi konča.

Prisodništvo je obenem tudi zagotovilo financiranje za povezavo Kravoreta z odcepom ceste, ki vodi v «Borgo Romagno», ki pripada praprotiški občini. Pozneje bo poskrbljeno tudi za ureditev dela ceste, ki vodi iz Čedadu do mosta preko hudournika Corno, kjer poteka meja med bonifikacijskim hribovskim kompresorijem Julijskih Predalp.

Nov upravni sodnik

Za spravnega sodnika praprotiške občine je bil imenovan Francesco Marinig, za njegovega namestnika pa je bil ponovno potrjen Dionisio Pasqualini.

Izpod Kolovrata

Bepi Prapotnik počiva pri Štoblanku

Vse je zelo pretresla žalostna vest, da je izgubil pri prometni nesreči, ko je šel v službo, podoficir aviatike Bepi Prapotnik, star komaj 35 let. Njegove posmrtno ostanke so prepeljali v Dreko in sedaj počiva na pokopališču v Štoblanku. Pogreba dragega vaščana se je udeležila vsa vas, kakor tudi občinske in vojaške oblasti. Rajniki zapuščajo v veliki žalosti ženo in tri nedorastle otroke.

Iz Nadiške doline

Kolesarji treh dolin po naših vaseh

Tudi letos je ENAL DACE organiziral kolesarsko dirko treh dolin, katere se je udeležilo kakih 80 kolesarjev iz Nadiške, Terske in Soške doline. Peljali so se skozi Fojdo, Čedad, Podbonesec, Štupco, Kobariid in tako zaključili prvi krog v Tolminu. Po treh urah počitka so se odpeljali po Soški dolini do Žage, preko prelaza Tanamea v Muzce in nato v Ter, Njivico in po Terski dolini v Cento. Ob prihodu v Cento je igrala godba na pihala, kajti bil je ravno praznik češenj, in tako se je dirka zaključila v veselju. Zmagovalci so prejeli nagrade.

Langobardski tempelj v Čedadu bo kmalu urejen

Znameniti langobardski tempelj, katerega že več časa urejajo, bo kmalu odprt za javnost. Prav te dni je prišel na lice mesta funkcionar o.č. Vrhovnega nadzorništva za varstvo spomenikov v Furlaniji-Julijski Benečiji geometer Belluno, ki je delo pregledal in dejal, da bo odprtje tempelja možno še ta mesec. Kot smo povedali že v preteklosti, je bilo delo svoj čas prekinjeno, ker so našli pri odkrivanju fresk še druge dragocene ostanke iz rimske dobe in jih je bilo potrebno posebej proučiti.

V vodovje Nadiže in njenih pritokov zasejali 35 tisoč postrvic

Konzorcij za zaščito ribolova v Julijski krajini je te dni zasejal v Nadižo in njene pritoke ter hudournike «pedemontane» več kot 35 tisoč postrvic. V čedadski občini so jih zasejali 7 tisoč, v Bistrice, ki teče po ozemlju občine Tavorjana, 3 tisoč, v Aborno in Reko 4 tisoč, v Erbeč v šenlenarški občini 3.500, v Reko v občini Grmek 3.500, v isti hudournik pri Pačuhu v dreški občini 3.500, v Idrijco v občini Prapotno tri tisoč, v Grivo v občini Fojda pa 800.

Delo so izvršili funkcionarji zgoraj omenjenega konzorcija in športni ribiči posameznih občin.

Sv. Lenart

Prispevek za občinske ceste

Ministrstvo za javna dela je sporočilo, da bo država dala na podlagi zakona od dne 15. febr. 1953. leta svoj prispevek na stroške 37 milijonov lir, ki so potrebni za ureditev nekaterih občinskih cest. Ljudje so bili te novice zelo veseli in sedaj nestrno pričakujejo, da bodo pričeli z deli, kajti nekatere ceste so resnično v slabem stanju in zato bi bilo tudi prav, da bi najprvo uredili najpotrebnejše.

Padel je z motorja

Alfred Cicuttini, star 45 let, je padel z motorja in se močno udaril v glavo in dobil še več drugih poškodb po rokah. Sprejeli so ga na zdravljenje v čedadski bolnici, kjer bo ostal dva tedna.

Podbonesec

Mali obmejni promet meseca junija močno narasel

Nastopila je vročina in marsikateri si želi svežine ob bistri Soči ali v zelenih gozdičkih in zato ljudje iz Vidma, Čedadu in drugih krajev kar trumoma zapuščajo razbeljene zidove mest in se uvrščajo v dolge kolone, da se podajo onkraj meje. Meseca junija je bilo samo skozi obmejni blok v Štupci 141.397 preho-

dov, skozi Učjo pa 3.247. Skozi ostale prehode, ki so druge kategorije, pa je bilo tako-le gibanje: skozi Polavo pri Čeplesičih v sovoedenjski občini 781, skozi Most Mišček 721, skozi Most na Nadiži v občini Tipana 442, skozi Most Klinac 189, skozi Robedišče 457, skozi Solarje pri Dreki 477, skozi bloke, katerih se poslužujejo izključno dvolastniki, pa je bilo 60 prehodov.

Tehniki obiskali naše hribovske vasi zaradi gradnje poljskih poti

Pretekli teden je vodja gozdarškega oddelka pri deželnem prisodništvu za kmetijstvo dr. Giorgini v spremstvu podboneškega župana Chiabudinija obiskal več hribovskih vasi občine Podbonesec, da je pregledal trase nekaterih poljskih poti, ki jih bodo zgradili in v prvi vrsti ono, ki bo povezovala Mersin v vasjo Matajur v sovoedenjski občini.

Gradnja teh poti bo znatno pripomogla k razvoju turizma hribovskih vasi, ki so bile do sedaj skoraj zapuščene, in tudi kmetijstva in gozdarstva, kajti tam se raztezajo sedaj samo travniki in senožeti in dostop do njih je težak.

Hude poškodbe zaradi padca po stopnicah

Zelo hudo se je poškodoval 73 letni Anton Cedermaz iz Štupce, ker je padel po stopnicah in priletel na kamenita tla. Če ne nastopijo komplikacije, bo mož ozdravil v približno dveh mesecih.

Sv. Peter Slovenov

Huda nesreča pri delu zaradi vročine

Pretekli teden je prišlo v Čedadu do hude nesreče pri delu, ki bi lahko imela še hujše posledice. Silvio Flaibano, star 52 let, doma iz Ažle, je padel več kot šest metrov globoko z zidarskega odra, ker mu je prišlo slabo zaradi vročine. Pa ne samo to, priletel je na delavca 34 letnega Maria Cedermaza iz Podbonesca, ki je delal nekoliko nižje, in mu prizadejal resne poškodbe. Takoj so oba prepeljali v čedadsko bolnico, kjer so zdravniki ugotovili, da si je Flaibani zlomil pri padcu levo roko v ramenih in se bo zato moral zdraviti dva meseca, dočim bo Cedermaz ozdravil v dveh tednih, ker je dobil lažje poškodbe.

Ponesrečila se je tudi 55 letna Ernesta Culvan iz Špetra. Pri padcu si je pretokla glavo in so jo zato morali peljati v bolnico. Ozdravila bo v dveh tednih.

Fojda

Nesreča ne počiva

Osemletna Sandra De Luca iz Fojde se je šla nekega popoldne kopat v hudournik Grivò, da bi se nekoliko osvežila, a pri tem jo je doletela nesreča. Stopila je na neko ostro črepinjo in se močno uredzala v peto. Zaradi močne krvavitve so jo morali takoj prepeljati v čedadsko bolnico, da so ji rano zašili.

V bolnico so morali peljati tudi Gino Medves iz Čampeja. Medtem ko je cepila drva ji je spodletela sekira in se globoko usekala v levo roko. Če ne nastopijo komplikacije, bo žena ozdravila v treh tednih.

Kulturniki iz Ljubljane obiskali Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino

Povsod so slovenske izletnike z navdušenjem sprejeli - Na grobu Ivana Trinka v Trčmunu se je zahvalil za obisk nečak našega velikega poeta

Prejšnji teden je prispela v Beneško Slovenijo pod vodstvom pred sednika kranjskega muzeja prof. Črtomirja Zorca skupina zgodovinarjev, zemljepiscev in profesorjev zaposlenih na državni knjižnici v Ljubljani.

Poprej so obiskali Kanalsko dolino. Režijo, Tarčent in Staro goru v Beneški Sloveniji.

V Čedadu jih je sprejel predstavnik p. d. Ivan Trinko in jim prikazal pomembne in zgodovinske točke našega starega mesta in obstoj edinega slovenskega društva «D. IVANA TRINKA» v Beneški Sloveniji. Dragi gosti iz Kranja so se počutili v Čedadu v krogu nekaterih domačinov kot doma in veseli so bili, da je prišlo do takega srečanja.

Na dan sv. Petra in Pavla so se odpeljali v Špeter Slovenov na grob pokojnega prof. Ivana Trinka.

Goste je spremljal tudi predsednik p. d. Ivan Trinko, kateri je prikazal izletnikom deželico, kjer prebivajo najzapadnejši Slovenci.

Z avtobusom so se pripeljali do Čepletišč in od tam so jo peš mahinili proti Trčmunu. Vroče sonce je spremljalo našo skupino turistov, ampak nihče se ni ustrašil vročine, ker so vsi hoteli in želeli obiskati rojstni kraj in grob prof. Ivana Trinka. Obisk kulturnikov iz Kranja je imel namen pokloniti se spominu pokojnega profesorja ob štirinajstletnici njegove smrti. Ob tej priliki je vodja skupine prof. Črtomir Zorec na grobu počastil spomin «ZAMEJSKEGA». Na željo prisotnih je spregovoril tudi Marjan Kont.

Zelo lepo je bilo, da so bile na svečanosti tri generacije nečakov, kateri so se vrnili iz inozemstva na letne počitnice. Ob tej priliki se je najstarejši nečak zahvalil vsem, ki so se potrudili, da se prišli na obisk v rojstni kraj njegovega strica,

in da je prav lepo videti, kako se Slovenci spominjajo pokojnega signorja.

Po vrnitvi v dolino se je skupina iz Kranja ustavila v Špeteru ob Nadiži. Kasneje so odpotovali preko Robiča v Jugoslavijo, da bi se ustavili še na Vrsnem, na grobu pok. SIMONA GREGORČIČA.

Naj omenimo, da so izletniki prinesli s seboj več lepih slovenskih knjig in z njim obogatili knjižnico slovenskega prosvetnega društva v Benečiji.

Koncert Slovenske filharmonije v Vidmu

V sredo, 10. julija ob 21.30 je v salonu furlanskega parlamenta na videmskem gradu gostoval orkester Slovenske filharmonije iz Ljubljane pod vodstvom dirigenta Boga Liskovica in s sodelovanjem čelista Cirila Škerjanca, sopranistke Nade Vidmar, altistke Milke Evtimove, furlanskega tenorista Arduina Zamara ter japonskega basista Kunikaza Ohashija.

Gostovanje orkestra Slovenske filharmonije v furlanski prestolnici je organiziral odbor za kulturne izmenjave, kateremu predseduje predsednik videmske pokrajinske uprave odv. Vinicio Turello in sodi v obsežen program prireditev za l. 1968. ki ga je pripravil odbor. Program koncerta je v prvem delu obsegal Dvorkov Koncert za čelo in orkester Op. 104, v drugem delu slovito Rossinijevo «Stabar mater» za soliste, zbor in orkester. S tem delom je ljubljanski orkester počastil skladatelja ob 100-letnici njegove smrti.

Tako je Videm še enkrat prak-

Na sliki vidimo prijazno vasico Muzci, ki je kot gnezdece položena ob vznožje istoimenskega pogorja. Tu izvira tudi reka Ter, ki ima, kot nekateri trdijo, zdravilno moč. Ob nedeljah prihaja v Muzce dosti ljudi iz Cente, Vidma in drugih krajev in zato lahko upamo, da se bo v bližnji prihodnosti mogel turizem Terske doline še bolj okrepiti

tični realizator kulturne izmenjave s Slovenijo na visoki ravni v duhu tiste resnične odprtosti, ki je že od nekdanj značilna ne le za kulturne, temveč tudi za politične in upravne kroge v Vidmu.

Koncertu so prisostovali najvišji predstavniki deželnih in videmskih oblasti ter visoki gostje iz Ljubljane in generalni konzul SFR Jugoslavije v Trstu ing. Marjan Tepina.

Kako spoznamo glistavost živine

Navadno zapazimo gliste v blatu. Pri teletih in žrebcih jih izdaja značilen kiselkast duh. Dostikrat jih pa v blatu ne zapazimo oziroma jih spregledamo. Toda vedno, kadar živali hujšajo in se ne ravna, kakor treba, moramo pomisliti na glistavost. Konji, ki imajo kuštravo glavo, ki so postali leni pri vožnji in se radi spotijo, so vedno sumljivi, da imajo gliste.

Kadar sumimo na gliste, je treba odnesti živinozdravniku ali v veterinarsko bolnico nekoliko jutranjih iztrebkov na pregled. Veterinar bo blato pregledal pod mikroskopom in ugotovil, če so v njem jajčeca zajedavcev. Dal bo potrebna zdravila in napotila, kako se gliste odpravijo.

Danes imamo proti vsem vrstam glist na razpolago uspešna sredstva, ki ne stanejo dosti. Česen, ki ga po navadi uporabljamo za odpravo glist, učinkuje le

deloma, tako da z njim glist ne moremo popolnoma odpraviti.

Da bi se živali ponovno ne okuževale z jajčeci, moramo gliste uničiti, če jih najdemo v iztrebkih. Ne smemo jih enostavno zmečkati z nogo, kot se pogosto dogaja, temveč jih moramo zakopati globoko v gnoj, da jih vročina gnoja uniči. Če jih v hlevu zmečkamo z nogo, s tem na tisočce jajčec iztisnemo na tla. Jajčeca se zanesejo; potem na stelo in krmo in živali se z njimi ba, da hlev ni vlažen, ker se v takih hlevih ličinke rade zadržujejo in lazijo po zidovju. Da bi uničili jajčeca, je treba stojišča živali, zidove in lesene dele polititi z vrelim lugom ali z močno raztopino pralne sode. Če je mogoče, naj se tla potresejo z živim apnom, ki ga nato polijemo, da zakipi. Izogibati se je treba močvirnih pašnikov in napajanja živali v stoječih vodah.

Gostje iz Slovenije obiskali muzej v Tolmeču

V okviru kulturnih izmenjav med Furlanijo in Slovenijo, ki jih ima v programu videmska pokrajinska administracija, so si zgodovinarji in nekateri predstavniki oblasti iz Slovenije ogledali

muzej v Tolmeču in druge zanimivosti v Karniji.

Goste je spremljal predsednik videmske pokrajine dr. Turello, tolmeški župan arhitekt Dalla Marta in predsednik karnijskega muzeja dr. Macutan.

Francesco Musoni

Fra gli Slavi di Montefosca

Naš rojak Francesco Musoni, ki je bil dolgo let profesor v Vidmu in župan špeterske občine, je dobro poznal življenje beneških Slovencev in tudi pisal o njih in njihovi deželi.

Med njegovimi številnimi deli je tudi knjižica pod naslovom «FRA GLI SLAVI DI MONTEFOSCA» (Med Slovenci s Črnega vrha), ki jo zaradi zanimivosti ponatiskujemo v celoti.

Montefosca è paese celebre in tutta la valle del Natisone per i suoi abitanti dall'alta statura, dalle spalle ben tarchiate, dai petti villosi, dall'erculea robustezza; soprattutto perchè è fama in mezzo ad essi si conservi pressochè inalterato il tipo degli Slavi primitivi: degli Slavi cioè dell'epoca delle loro più antiche immigrazioni in Friuli. Chi desidera quindi conoscere quali fossero gli antenati di questi nostri buoni ospiti molti secoli addietro, deve fare una visita a Montefosca; visita che riesce tanto più interessante dopo che, per la prima venuta della principessa Elena in Italia, si volle rilevare l' analogia fra Montefosca (nel dialetto sloveno di S. Pietro Cerna Varh) e quello di Montenegro (Črna Gora). Ecco le ragioni per cui io decisi di recarmi nel settembre scorso in compagnia d'un mio amico studioso di glottologia.

Partiti da San Pietro, in mezz'ora fummo al Pullfero, donde, dopo aver attraversato un pittoresco ponte di legno sul Natisone, subito incominciammo la non molto faticosa salita della montagna. Non seguimmo alcun sentiero, ma quasi in linea retta ci dirigemmo verso Erbezzo. E' una frazione del Comune di Tarcetta con 492 abitanti, secondo il censimento del 1881, composta di tre

borgate principali: Erbezzo (slov. Arbeč), Zapotocco (dietro il torrente) e Gorenja Vas (villa superiore). In tutte e tre, case di meschino aspetto, ingombrate di letamai e davanti odori acri ed ingrati; e nei dintorni un discreto numero di piccoli campi a forme irregolari, coltivati a mais che basta solo in minima parte ai bisogni degli abitanti; a patate che ne sono il principale alimento; a fagioli, di cui molti si portano in piazza a Cividale; a rape; ed a viti che danno poca quantità di un vino acidetto e scadente. V'è anche in qua e in là degli alberi da frutta: meli soprattutto, peri, rari ciliegi, pochissimi susini. In complesso però il paese, più che da altro, trae da vivere dall'allevamento del bestiame.

Dalla borgata di Erbezzo pochi passi ci condussero a Gorenja Vas, dove c'è una scuola elementare inferiore mista, la chiesa e la canonica. Quel cappellano, don Luigi Clignon, tipo di prete gioviale e simpatico, ci fece un'ottima accoglienza, ristorandoci con vino generoso e cibi abbondanti. Dalle finestre della sua casa l'occhio domina intiera la sottostante vallata del Natisone, tutta vigne e campi industriosamente lavorati, solcata per mezzo del caratteristico fiume, cui il letto straordinariamente profondo e le sponde selvaggie e dirupate danno un aspetto di orrida bellezza. Proprio di rimpetto a noi, verso levante, si innalza la vetta del Matajur, dalla forma di piramide dolce, liscia e levigata, come la testa di una fanciulla modestamente pettinata. Più lontano l'aguzza cima del Krn, le controcattene del Judrio e dell'Isonzo e giù giù tutta la serie di morbide alture che degradano dolcemente verso l'Adriatico.

Rimanemmo a lungo a contemplare estatici il superbo panorama che ci si svolgeva dinanzi, e mentre riconoscevamo all'alpinismo il merito di procurare emozioni ineffabili e sublimanti lo spirito, ci meravigliavamo di trovare la nostra piccola patria più bella assai di quanto ci saremmo immaginati. Eppure essa è così poco cono-

sciuta dagli stessi suoi figli. Eppure nessuno, o quasi, viene a visitarla dal di fuori, nemmeno dalla Provincia! Ma chi non lo sa che da noi, in Italia dura ancora il vezzo di correre sempre lontano a cercare il bello della natura, mentre non si vede, o non si vuol vedere quello che, molte volte assai più degno di ammirazione, abbiamo in casa nostra?

Senonchè è tempo di andare innanzi, chè il sole già alto e la via lunga ne sospingono. Ecco aprirci dinanzi la piccola conca in cui si asside la frazione di Montefosca, meta principale della nostra gita. Alta 725 metri sul livello del mare, è chiusa dal monte Vogu (1164 metri) a nord, dal Juanes (sl. Ivanac) (1168 metri) ad ovest e sud-ovest: aperta a levante sul Natisone, verso il quale scende mediante un gradino ripidissimo, solcato dal torrente Bodrino (sl. Bodrin, Zabrodinam, forse da brod = guado). Nel dialetto sloveno di S. Pietro, Montefosca viene chiamata Cernavahr (Črni Vrh), nome che letteralmente tradotto suona: cima nera. Eppure il villaggio non è sopra una cima, ma dentro una depressione. L'ebbe esso forse dalla vetta che gli sorge alle spalle, come dal Matajur desunse la sua denominazione il villaggio omonimo del comune di Savogna? Ma notisi che a tal vetta solo in pianura si dà il nome di Cernavahr, mentre a Montefosca è conosciuta, come dicemmo, sotto quello Vogu, che, curiosa analogia, significa Carbone, e a nessuna cima vien dato il nome di Montefosca. A ciò aggiungasi che nè la conca in cui siede il villaggio, nè la cima del Vogu, o Cernavahr che la si voglia chiamare, hanno aspetto neppureggiante; la prima essendo un paesaggio simile a molti altri di montagna, ricoperto di un discreto rivestimento vegetale; mentre il Vogu è biancheggiante di nude rupi calcaree, ringhiose con i loro denti aguzzi e intramezzate di macchie e di cespugli di nocciuoli e da carpini che solo a grande distanza danno una finta severa alla montagna.

Obvestilo ANPI iz Vidma bivšim partizanom

Z objavo zakona št. 314 od 28. marca 1968 so ponovno odprti roki za vlaganje prošenj za dosego kvalifikacije partizana — borca za vse tiste, ki tega niso mogli narediti takoj po vojni ali ki so zadevno prošnjo predložili izven roka.

Med takrat izključenimi lahko predložijo prošnjo italijanski prostovoljni borci v inozemstvu (Franciji, Grčiji, Albaniji, Jugoslaviji, Sovjetski zvezi itd.) partizani, ki so bili odgnani v nacistična uničevalna taborišča, tisti, katere so zaprli nacisti ali fašisti za več kot tri mesece, partizani invalidi, svojci padlih v bojih ali proglašanih v Italiji in v inozemstvu.

Zainteresirani se morajo prijavit pokrajinskemu ANPI v Vidmu, Ul. del Pozzo 31-1, tel. 56-813 za pojasnila glede prošenj za priznanja statusa.

Comunicato dell'ANPI di Udine agli ex partigiani

Con la promulgazione della Legge N. 314 del 28 marzo 1968 si sono riaperti i termini per la presentazione delle domande per l'ottenimento della qualifica di partigiano combattente per coloro che furono impossibilitati a farlo nell'immediato fine guerra o che presentarono l'apposita richiesta fuori termine.

Fra gli esclusi di allora possono presentare domanda i volontari italiani combattenti all'estero (Francia, Grecia, Albania, Jugoslavia, URSS, ecc.), i partigiani deportati nei campi di sterminio nazisti, i detenuti dai nazisti o dai fascisti per più di tre mesi, i partigiani invalidi o mutilati, i familiari dei partigiani Caduti in combattimento o dispersi in Italia ed all'estero.

Gli interessati devono presentarsi all'A.N.P.I. Provinciale di Udine, Via del Pozzo 36/1, tel. 56813 per l'istruzione delle pratiche inerenti al riconoscimento.

